

MARMOR (64) *sb m*

marmor (42), **marmur** (22); marmor *OpecŻyw*, *RejZwierz* (2), *KwiatKsiąż*, *RejAp*, *Oczko*, *SkarŻyw* (2), *KochTr* (2), *KochFr* (4), *KochPam*, *KochPieś*, *KochSob*, *PudłFr* (2), *KochProp*, *ZawJeft*, *KochFrag* (2), *WujNT*; marmur *Murm*, *Mymer*¹, *Leop*, *StryjKron*, *KlonŻal* (4); marmor : marmur *FalZioł* (3 : 1), *RejWiz* (2:1), *BielKron* (2:2), *Mącz* (3:4), *Górndworz* (2:1), *RejZwierz* (4:3), *Calep* (2:2).

a jasne (w tym 2 r. błędne znakowanie). ◇ -ór (6), -or (2); -ór *KochFr*, *KochPieś*, *KochSob*, *KochProp*, *KochFrag*; -or *Mącz*; -ór : -or *KochTr* (1: 1). ◇ -or- (6), -ór- (6); -or- *OpecŻyw*, *Mącz* (2), *Oczko*; -ór- *KochPam*, *PudłFr* (2), *ZawJeft*, *KochFrag*; -or- : -ór- *KochFr* (2 : 1).

sg *N* marmór (14). ◇ *G* marnaórze (25). ◇ *D* marmurowi (1). ◇ *A* marmór (4). ◇ *I* marmórem (7); -em (3), -(e)m (4). ◇ *L* marmórze (2). ◇ *pl N* marmóry (2). ◇ *G* marmór(o)w (5). ◇ *A* marmury (2). ◇ *I* marmóry (1) *OpecŻyw*, marmórami (1) *Oczko*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

Gatunek kamienia służący jako drogocenny materiał budowlany i zdobniczy (zwłaszcza dla rzeźb), w różnych odcieniach, gładki lub żyłkowany; marmor Murm, Mymer¹, Mącz, Cn [marmor – marmurowy kamień Calep] (64) : OpecŻyw 87; Murm 122; Mymer¹ 6; Wszakże prawdziwy marmor y najlepszy ktori ieśt zielony FalZioł IV 56c, + 8b, IV 47c, 56c; á tuż podle niego/ Studnią nadobnym kítałtem z mármoru ípráwiono RejWiz 46, 100v; A Mármor tákież zázwždy/ napiękniefzy bywa/ Im go częścicy kropiámi/ deśzcz íwymi omywa. RejZwierz 114; Mącz 124d, 210b [2 r.], 247d; Górndworz O5, Ee5; gdyż nie ieśt żaden/ który sie iedno zá gránicę domową wychylił/ ktoriby lie nienápátrzał/ iáko mármorámi/ mośiádzem/ y wízelákiemi dośtátki mieyfá takie íą ochędożóné. Oczko A4; KochTr 14, 15; Bych cię z drogiégo mármoru pośtáwił/ Bych cię dał vlác y z íczérégo złotá/ [...] íeścze bych cię czći trwáléy nienabáwił. KochFr 38, 53, 127; Trzebá tu nowy grob robić z mármuru drogiego/ Potrzebáby co wydrożyć práwie chędogiego. KlonŻal D3, D3, D3v; A íeśli áni mármór íerdeczney rány/ Ani vláz iedwabiem obite ściány/ Przéc z mam zayírzć kóśztownych páłaców komu KochPieś 18; PudłFr 27 [2 r.]; KochProp 4; Calep 640b [4 r.]; KochFrag 21.

G bez przyimka w funkcji przydawki (1): y rzecz dziwna/ íśz ie náleżli pokryte w truny mármoru biáłego/ iákiego ziemiá oná wízytká niema. SkarŻyw 487.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy kraju, z którego pochodzi [zawsze: przymiotnik + marmur] (2): Numidicum marmor Numidieyski mármur. Mącz 253d; KlonŻal B2.

W połączeniach szeregowych (6): Leop Ex 31/4; Mącz 69c; RejAp 151; ípomnieć mu będzie mógł one znáczné ná íwieczie ludzie/ one íławne Hetmány/ ktorych contrefet to z mármoru/ to z miedzy/ á czáfem y ze złotá oni Grekowie/ ábo Rzymiánie ítárzy/ vczyńić/ ábo vlác dawśzy/ ná miefczach/ á íchodziech póspolitych ítáwiáli Górndworz Ee7v; RejZwierz 69v; WujNT Apoc 18/12.

W porównaniach (2): Marmorosus, Co ná xtałt Mármuru vcziniono yeśt/ álbo ták twárdy yáko mármur. Mącz 210b; Nos iáko íznur vpleciony: Czoło iák mármór gładzony KochSob 68.

W charakterystycznych połączeniach: marmor błyszący, drogi (3), *gładzony, jasny, najlepszy, napiękniejszy, nieprzetrywany, osobny, prawdziwy, rowny, stary, szczery, świętobliwy, twardy, żywy; łszczenie marmoru, rodzaj; dno z marmoru, ganek, grob* (2), *kamień, kontrefet, łuska, podwoje, skorupa,*

stopień; z marmoru budować (zbudowany) (2), postawić (stawiać) (3), robić, sprawić, udzielać, wywodzić (wywieść) (2), zmurować; na kształt marmoru uczyniony; marmorowi podobny; marmor łamać (2); marmorem nakryty, ochędżony, położony; marmorem ućcić; leżeć pod marmorem, zamknięty.

Fraza: peryfr. »co marmor ciesze« = rzeźbiarz (1): A wy málárze/ y wy/ co mármór ćielżećie/ [...] Máluyćie tę piękną twarz/ y rzeźćie w kámieniu. *KochFrag* 21.

Zwroty: »marmor ciosać; marmor wyciosany; z marmoru ciosany« [szyk zmienny] (1;1;1): Bo fie iednym od nałogow bárzo niechce/ á drugim theż od onych dofypánych fkrzynek/ á od wyciofánych mármorow/ ktorych nędznie vżyli *RejZwierc* 168v; *StryjKron* 355. *Cf Fraza.*

»w marmorze kować; z mármoru (wy)kowany; marmor skowany« (1;2;1): Nie pátrzyć Pan fławnych miaft/ ni wyfokich zamkow/ Ni z błýńących Mármorow/ wykowánych gankow. *RejZwierc* 108; *RejZwierc* 87v; Będą drudzy twym kościom grob zacny budować/ Y twarz twoię w miedzi Iać/ y w mármórze kować *KochPam* 80; *ZawJeft* 15.

»marmurem stanąć« = skamienieć, zamienić się w marmur (1): Drudzy záś Marpefowym [*Marpessa na Paros, słynna ze złóż marmuru*] Mármurem ftánęli/ Drudzy w drzewá/ drudzy fię w żioła przewierzgnęli *KlonŻal* B2.

Wyrażenie: »wyrycie na marmorze« (1): A co w Xięgach dobrze opifano ieft/ to wiecznie trwa: wyiáwłży by fię pífmu nieiakie malowanie/ albo wyrycie na marmorze/ albo vłania nieiakie z rozmaitych krułczow rownać nieco chćiało. *KwiatKsiąż* G4v.

Zestawienia: »marmor biały« = *Parius lapis Cn* [szyk 2:1] (3): ná ktorey wieży [*Herod*] ná część Cefárzá páłac z białłego mármuru zmurował *BielKron* 266v, 77; *SkarŻyw* 487.

»marmur czerwony« (1): Vlce známienite. Dno z mármuru czyrwonego. *BielKron* 55.

Szereg: »alabaster, marmor« (3): Z Alábáftu/z Mármoru ony dziwne ganki *RejWiz* 25v; *RejZwierc* 161, 270. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

a. *Budowla z marmuru, zwłaszcza grobowiec* (4) : gdy ią obywátele więcey vcźćić á ćiało iey z kámieniá w frebro włożyć chćieli: otworzywłży on mármor/ ná pierśiach iey kámień drogi náleżli *SkarŻyw* 488; *KochFr* 122.

Szereg: »marmor albo alabaster« (1): A tyś fwych fpraw ktoreć miały wieczną pámięć vcźynić w popiele zagrzebionyoh odbieżał/ á teraz mármurem álbo álábáftrem chcełz fwey pámięći nádftáwić? *RejZwierc* 161.

W przen (1) :

Szereg: »marmor i alabaster« (1): namiotek álbo chrościána budká tho były mármory y álábáfttry ich *RejZwierc* 69v.

b. *Tu prawdopodobnie o porfirze (kamień należący do grupy granitu)* (1) : [*Stolec Salomonow*] do ktorego fżeść ftopniow było wzwyfłz wftępowáć z mármoru porfiryowego *BielKron* 78.